

Esamenenele

din Protopresbiteratul Buziașului. Starea școalelor și a învățământului și recenziunea asupra esamenelor

Esamenenele s'au început la 10 Maiu și s'au terminat în 23 Maiu a. c. De astă dată din cauza, că protopresbiterul acestui tract a trebuit să țină esamenenele și în tractul Vêrșetului, ca administrator, excepțional-minte, s'au ținut mai de timpuriu, dar pentru aceea s'au dispus, ca și după esamene, să se țină școala până la terminul de încheiere a anului școlariu.

Esamenenele au fost publicate prin un cerculariu adresat separat preoțimei parohiale, învățătorilor și comitetelor parohiale, cari organe au luat parte la esamene dinpreună cu antistiile comunale și mulți din popor până chiar și femei pe alocurea, tot așa au luat parte câte doi învățători din vecinătatea comunelor, în cari se țineau esamenenele, ordinați anume pentru a-și câștiga tot mai multe esperințe pentru chiemarea lor.

Preste tot esamenenele s'au ținut în mod sêrbătoresc și au fost conduse cu mult zel și tact din partea protopresbiterului tractual Ioan Pepa și comisariul școlariu Ioan Marcu.

Din datele, ce mi le-am putut câștiga dela numitul comisariu școlariu, se reoglindează starea școalelor și a învățământului din acest tract în următoarele:

I. Starea materială a școalelor

Protopresbiteratul Buziaș are 28 comune cu 32 școale confesionale gr. or. Numai comuna Căpêț li are școală confesională și din aceasta causă copiii noștri sunt avisați a umbla la școala de stat de acolo.

Dintre edificiile școlare toate sunt în stare bună și corespund legii, afară de școala din Folea, carea imediat după examen s'a demolat și în locul școalei necurespunzetoare se ridică în feriile acestui an edificiu nou corespundătoriu după plan aprobat de Ven. Consistoriu diecesan.

Adjustarea școalelor cu mobilierul și reevisitele școlare lasă puțin de dorit, căci mai pretutindenea sunt destul de bine provezute, iar unde se ivesc lipse pentru adjustare nouă se iau dispozițiunile de lipsă.

Fundațiuni școlare mai însemnate sunt comunele: Blajova, Sacoșul Ungureșc și Unip; în celelalte comune fundațiunile s'au folosit la ridicarea școalelor noi.

Salariile învățătoresci sunt protutindenea sistemisate conform legii și se plătesc mai regulat de cât mai nainte. Cu toate aceste mai întêmpinăm restanțe din anul espirat 1902 în vre-o trei comune, pe cari de astă dată nu le numim sperând, că vor cauta a-și implini datorința față de învățătorii lor.

Salariile de pe anul curent în mare parte se solvesc după seceriș. O datină aceasta isvorita, ce e drept, din lipsa de mijloace, dar pentru aceea e timpul suprem, ca comunele se îngrijască a plăti salariile regulat cu anticipare din mijloacele, ce mai gata fiecărei comune li stă la dispoziție, bine înțeles, că pe cât se

plătesc la timp salariile, cele și așa destul de mici, pe atât și și mai mult să contribuie la progresul școalei, de oarece un învățătoriu plătit la timp și regulat, își poate implini și datorințele și încă eu dragă voie.

De altcum sub energicul protopresbiter tractual au început îmbunătățirea în aceasta causă și suntem de convingerea, că pe viitoriu va lipsi *rubrica restanțelor ca salariile învățătoresci*.

II. Cercetarea școalelor de toate zilele și ale celor de repetiție.

În cele 28 comune au fost obligați în anul școlariu 1902/3 la școala de toate zilele

dela 6—12 ani

parte bărbătească 1571
parte femească 1374

La olaltă 3145

dela 12—15 ani

parte bărbătească 754
parte femească 696

La olaltă 1450

Au cercetat școala dela 6—12 ani

parte bărbătească 1194
parte femească 992

La olaltă 2186

adecă 69.49%

Au cercetat școala de repetiție dela 6—12 ani

parte bărbătească 403
parte femească 291

La olaltă 694

adecă 47.86%, 6% mai mult ca în anul trecut.

Au cercetat alte școale dela 6—12

parte bărbătească 104
parte femească 59

La olaltă 163

dela 12—15 ani

parte bărbătească 110
parte femească 85

La olaltă 195

Prezenți la asamene dela 6—12 ani

parte bărbătească 886
parte femească 693

La olaltă 1559

53.1%

dela 12—15 ani

parte bărbătească 29
parte femească 25

La olaltă 54

III. Statul învățătoresc

La cele 32 școale confesionale au funcționat în anul școlariu 1902/3

Învătători	27
Învătătoare	5

La olaltă 32

IV. Rezultatul examenelor și al învățământului

Preste tot se poate numi progresiv și se arată că :

Esamene foarte bune au fost la 12 școli.

Esamene bune au fost la 12 școli.

Esamene îndestulitoare au fost la 5 școli.

În comuna Jebel cu una clasă de prunci, una de fete și alta mixtă, adică la trei școli, nu s'au ținut examenele din cauza, că școlile în aceste comune au fost închise, din cauza unui morb epidemic, dar rezultatul se poate semnala, ca în toți anii, cu foarte bine.

Esamenele din Religie la școlile de stat din comunele: Buzias, Căpăt, Chevereshul mare, Racovița, Șipet și Végvár încă s'au ținut și s'au constatat rezultat satisfăcătoriu, afară dela o școală, la carea comisiunea a așteptat mai mult.

În cele două posturi mari, școlarii gr. or. dela aceste școli au fost împărțâți cu sânta taină a cuminecătorei ca și ceilalți dela școlile confesionale.

V. Tinta comisiunii esaminătoare

În toate comunele comisiunea a ținut la finea fiecărui examen cuvântări atât școlarii, cât și popoului, prin cari s'au sfătuit toți a iubi și îmbrătoșa învățătura, a ținea la biserică, școală și limba strămoșască, iar învățătura a o întrebăntă numai spre scopuri bine și frumose.

În deosebi la împărțirea broșurei intitulată „*De-prinderi păgubitoare*”, donată de D. avocat *Emanuil Ungurean* din Timișoara pe sama școlilor din clasa VI din fiecare comună, s'a făcut popoul atent la de-prinderi păgubitoare, ce se incuibă în sinul popoului și comisiunea a recomandat cărturarilor a ceti broșura și a urma învățătorei, ce ni-o dă aceea broșură, combătând datinile rele, ca *lucsul, beția, trândăvia* și îndemnând popoul la lucru, cruțare și păstrare și aducând de pildă pe nemții din trei comune din împrejurime, cum e Bocșa, Liebling și Niczkydorf, cari au cucerit prin diligență și munca lor rațională multe moșii de ale Românilor noștri. Tot așa a sfătuit popoul a ținea la portul său românesc și îmbrăcămintele, ce ies din resboiul și mâna femeii române. De netăgăduită însemnătate era socoata, ce le-o presenta comisariul școlariu despre un rënd de port femeesc lucros și cusut cu aur, cu prețul căruia o familie în 10 ani merge la ruină și din contră tot din acest timp cu prețul păstrat al unui astfel de rënd de haine, în 10 ani o familie poate agonisi o moșioară, pe carea moda cu lucsul n'o poate da nimăruia.

Din cauza, că mai pretutindenea școlarii și școlarițele purtau cămeși subțiri din pânză cumpărată din duchene, comisiunea a făcut să priceapă școlarii și popoul, că cămeșile din pânză țesută în resboiul femeii române, sunt mai trainice și mai sănătoase, deci să nu se părească indindustria de casă. În co-

muna Blajova, unde lucsul cu aurul nu e așa lătit ca în alte comune, comisiunea a obținut promi siunea dela fruntași, că vor stărui, ca aceasta datină și moda păgubitoare, se nu prindă rădăcini în comună.

VI. Recensiune asupra examenelor

Prin circulariul, care a dispus ținerea examenelor, învățătorii și învățătoarele din tract au fost îndemnați a participa fiecare la câte un examen din comuna învecinată spre a-și îmbogăți cunoștințele și și esperințele, iar pe ziua de 23 Maiu a. e. toți au fost invitați a lua parte, la examenul din Buzias, la care deși era un timp foarte ploios și uricios, totuși au luat parte 2/3 din învățătorii tractului.

După examen și demiterea școlarii, au urmat observările și recensiunile speciale asupra examenului din Buzias, atât de către unii învățătorii, cât și din partea comisiunii esaminătoare, cari toți au declarat examenul de deplin succes.

Asupra celorlalte examene din tract a ținut recensiune comisariul școlariu, și anume :

a) asupra modului de aranjament al mobilierului și recondițiilor școlare, după ce aceasta afacere la unele locuri a reclamat observări ;

b) asupra modului de pregătire a conspectelor prescrie prin Regulamentul pentru organizarea învățământului, după ce acestea parte nu erau uniforme, parte nu erau cu destul îngrijire compuse ;

c) asupra modului de esaminare din partea învățătorii ;

d) asupra defectelor constatate la fiecare obiect de învățământ îndegând și arătând în mod intuitiv și practic la tablă, cum trebuie acelea delăturate.

e) asupra instruirii paralele și conform planului de învățământ ;

f) asupra diligenței neobosite, ce trebuie fiecare învățătorii să o aibă atât pentru perfecționarea sa ca învățătorii cât și pentru progresul, ce-l reclamă școala de azi ect.

Reflexiunile de natura aceasta asupra examenelor din protopresbiteratul Buzias introduse tocmai acum 10 ani de comisariul școlariu Ioan Marcu și publicate la timpul său în „Foaia Diecesană” și tipărite și în broșuri separate au contribuit mult la clarificarea chestiunii școlare metodice și la progresul învățământului în școlile noastre din tractul Buziașului și ne bucurăm mult văzând, că actualul Domn protopresbiter dând însemnătate astorfel de conferințe și îndegări practice și metodice, nisuesce la rădicarea școlilor sale și a învățătorilor săi, precum și la înaintarea culturei religiosității și a moralității precum și a bunei stări materiale ale popoului său din tract, pentru care simte, că are zel, bunavoință și influința recerută. Dumnezeu să-i ajute a face numai bine neamului său și pe viitorii, după cum a început și tinde din poziția, ce ocupă.

Observatoriul

Escursiunile școlare

(Fine)

Dar chiar și dispoziția naturală a elevului o vedem alterată. Deși copiii, preste tot au o atracțiune plăcută către școală, fiind-ea acolo învață zi de zi ceva nou și interesant, și-si însușesc cunoștințe folositoare, totuși, îngrămădiți și siliți a consuma cantitatea impusă de material și în deosebi aproape exclusiv teoretic, încordarea aceasta îi îngenuche.

Spiritul li-e eșofat, corpul obosit, iar dispozițiunea sufletească — formal enervată.

Sunt disgustați de atâta încordare și chiar nici jocurile nu le mai produc vie plăcere, și aici îi vedem palizi și distrași.

Se constată adecă o prea mare încordare și în consecință lipsa și necesitatea recreațiunii. Recreațiunea tinerimei școlare nu e inventată, ea e impusă de legile firești ale naturii, cari nu permit a-o reduce ori elimina cu desăvîrșire. Că o încordare mare, reclamă o recreațiune potrivită, e ordine naturală, de carea, în deosebi la tinerile mlădițe, trebuie să ținem cont între toate împrejurările.

Dar ca această pretinsă recreațiune să nu rămână numai o literă moartă, ori punându-o la dispoziția elevilor, aceștia în loc de a se recrea să fie înjugati — ca de obicei — la alte, diferite ocupațiuni casnice, orânduite atât din partea învățătorului cât și a părinților, mai apoi, ca oarele de distracție ale evilor să aibe și atare folos instructiv ori educativ, — de aceea înrolându-le sub escursiunile școlare, ele s'ar eda și conduce de învățătoriu, care ar sci apoi să le folosească în așa sens, ca să fie binecuvântate în toate privințele.

În fine, îndegetările metodice, ba chiar și planul de învățământ, ținând cont de importanța intuițiunii și natura obiectelor de învățământ, pretind, ca intuițiunea peste tot să se îndeplinească folosind obiectele naturale, și numai în lipsa acelor să se ia refugiul la aparate și tablouri, iar pentru intuirea diferitelor concepte geografice, a întâmplărilor istorice etc. să se aranjeze escursiuni școlare.

Din toate acestea reese, că având în vedere materialul enorm, ce trebuie consumat în școala poporală; considerând imposibilitatea de a-l tracta întreg în mod intuitiv, iar o cantitate de cunoștințe lipsită de basa reală, intuitivă, nu poate fi umbrită de adovărata mulțămire; mai apoi, având în vedere arangiammentul sărăcăcios și necomplet în aparate, tablouri și recuisite de învățământ al școalelor noastre, precum și recreațiunea rațională impusă tinerimei școlare, și în fine dorința expresivă a îndegetărilor metodice și a planului de învățământ: *a sosit timpul, când trebuie să ne cugetăm, să arangiam și se practicăm*

escursiunile școlare, cari sunt de o netagăduită importantă în viața noastră școlară.

b) *Scopul și foloasele.*

Trecând acum la scopul recte folosul acestor escursiuni, acela e de o neprețuită valoare pedagogică și practică din toate punctele de vedere.

Fiind escursiunile școlare eserciții intuitive sub marea impresie a naturii, ele urmăresc scopuri parte *morale*, parte *intelectuale*, după cum adecă voim a desvolta în elevi ori sentimente morale, ori facultățile intelectuale, influințând adecă asupra inimei ori a minții.

Solicitudinea învățătoratului, ca arangiatorul și conducătorul escursiunilor școlare, trebuie să fie dară egală atât asupra scopului, ce-l urmăresce cât și asupra rezultatelor obținute.

În general, pe lângă *concentrarea* și *completarea* sub impresia naturii, a întreg materialului propus în școală, scopul escursiunilor școlare este a intui tot, ce este posibil și ce poate pune pe elevi în poziția de a *cunoaște*, de a *voi* și de a *face*, spre a ajunge cu demnitate la acea treaptă de cultură și știință, cu carea pot intra liniștiți în viața practică.

c) *Mijloacele.*

La ori care activitate intuitivă, cu scop determinat se disting două lucruri:

1. *Modelul* sau *obiectul*, ori *tabloul*, asupra căruia operează spiritul prin mijlocirea simțurilor, și

2. *Resultatul*, sau produsul intelectual, obținut prin observarea, cercetarea și studiul respectivelor obiecte sau tablouri, recte modeluri.

◆ După cum ni-e dară scopul, tot așa va trebui să alegem și mijloacele.

Mijloacele de a influința asupra inimei sunt studiul religiei, pentru a căruia intuire frumoasa natură ne oferă nenumărate și neîntrecute frumsetii, din care învățăm a cunoaște pe Atotputintele și a ne cultiva inima; iar pentru de a influința facultățile intelectuale, mijloacele de intuire ni le indică toate celelalte obiecte de învățământ, și nu avem altă, decât în conformitate cu acestea, să privim și să studiem natura.

Cu un cuvânt, natura cu operele sale de artă, productele și fenomenele naturale, omul și producțiunile, sale, și în fine viața socială și tot, ce se desfășură înaintea noastră, sunt tot atâtea modele fidele, pe cari le putem intui cu scop de a influința asupra sentimentelor și facultăților elevilor.

d) *Aranjarea.*

Ar mai urma să remarcăm, că succesul depinde în mare parte dela punctul de mănecare, carele nu poate fi altul decât școala, carea e pentru elev centrul, în jurul căruia se grupează toată viața școlară, — precum și dela ordinea

în care voim să treacă sub ochii elevilor modelurile, asupra cărora dirigem simțurile și facultățile elevilor.

Și aici directiva cea mai nimerită ni-o oferă planul de învățământ, după care am lucrat în școală, esperințele câștigate cu ocaziunea predării-lecțiilor, precum și anotimpul ori terenul, în cari aranjăm excursiunile.

Cât despre aranjarea, propriu luată a excursiunilor școlare, aceasta să fie deobligătoare pentru toate școlile populare; învățatoriul e aranjatoriul și conducătoriul; el definește ziua și locul excursiunii, iar numărul excursiunilor, respective în fie-care lună câte excursiuni ar avea să se aranjeze, aceasta cade în competența autorităților școlare, cari ar decreta apoi o zi din săptămână, ori tot la a doua săptămână; o zi de excursiune, însă aceea să nu fie ziua de Duminică, ori altă zi, liberă și orînduită din anumite împrejurări locale cum sunt zilele, în cari se țin târgurile de săptămână în comună.

De altmintrelea o jumătate de zi încă e de ajuns pentru o excursiune școlară.

Fără de a ne pronunța — de ocamdată — meritorice asupra timpului, numărului și ordinii de aranjare a acestor excursiuni școlare, ținem că învățatoriul inteligent și consciu de chemarea sa și până ar ajunge chestia a se rezolvi definitiv, are destulă pătrundere și zel de a-și alege toate acelea mijloace, cari duc cu demnitate la scop și cari ar potența atât aventul școlii sale, cât și reputația sa de învățatoriu harnic.

Înceind, să nu perdem din vedere, că spre a forma inteligența, spre a desvolta spiritul și spre a regula rațiunea, intuițiunea e un mijloc principal, care aplicat la timp și cu rutina recerută ușurează și completează activitatea noastră, pretinsă de principiul: „Faceți pe copiii vostri să gândească vorbind și se vorbească gândindu-se, fixați atențiunea lor, desvoltați memoria, imaginațiunea și rațiunea lor, și ați indeplinit cu demnitate datoria imperioasă, ce o aveți cătră dînșii și cătră aceia, cari vi i-au încredințat“.

De aceea „vă invit să cercați a face adevărată intuițiune cu elevii în fața naturei și a lucrurilor de mâni omenesci, și numai după-ce sufletul elevului are reprezentațiuni necesare, să facem vorbe, căci atunci vor avea înțeles, vor avea viață și roade bogate vor aduce la timpul său!“

Iosif Velcean.

Litia la „Peatra Scrisă“

(Finc)

După 8—10 minute de repaus la acest izvor, litia se pune în rândul cum a venit până aci și continuă calea sub conducerea părintelui N. Usonescu. Calea

la „Peatra Scrisă“ e drumul de țară, dar pentru ca să nu meargă litia aproape 12 Kilmtri, fără a trece prin vre un sat, se îndreaptă spre comuna Petrosnița apoi Bucosnița, ca astfel să iee și din aceste comune pe credincioșii cari voiesc a-și face rugăciunile la locul sfânt.

La intrarea litiei, în fiecare din aceste comune — deși nu aveau cunoscință mai de înainte — s'au tras clopotele la s. biserică, și litia cu mai mulți poporeni de acolo au intrat în biserică și și-au făcut rugăciunile lor. Mulți dintre credincioșii acestor comune regretau, că nu au sciut mai de timpuriu, că litia va trece pe aci, pentru că în acel cas ne-ar fi însoțit foarte mulți.

Din Bucosnița — după un repaus de câteva minute — părintele Stoian pleacă în trasură la Slatina-mică, ca să aviseze respective să arajeze o intimpinare a litiei, carea înainta mereu în frunte cu părintele Usonescu spre Slatina. După 7 oare p. m. părintele Stoian, împărăteșce părintelui din Armeniș Pepa și părintelui din Slatina-mică Ivanici, — cari au fost pe cale postală incunoscințați de cătră P. On. D. protopresbiter A. Ghidiu despre sosirea litiei pe aci, — că aceasta se află deja în hotarul comunei. La moment se înșiră mulțime de om după acești trei preoți îmbrăcați în ornate, și cu toate steagurile s. biserici, balați îmbrăcați în stihare cu sfeșnice și răpizi în mâni cu laudabili învățatorii Șandru și Borza pleacă intru intimpinarea litiei. La intrarea litiei așteptate în sat o intimpina litia din Slatina la 8 oare seara și după salutul reciproc se alătură acesteia și toate împreună înaintează cu pași lini prin mijlocul comunei cătră biserică gr. ort. Trecerea litiei prin comună are ceva înpuătoriu, întreg satul era în mișcare te cuprindeau fiori uitândute pe strada, în carea toți — bărbați, femei și copii, — ingenunchiau pân' ce trecea litia și astfel între șpalire de credincioși, cari ingenunchiau au ajuns litia în s. biserică. Aci după ce sau celebrat o rugăciune scurtă se comunica peregrinilor locurile, unde au să se odihnească peste noapte, și fiecare se îndreaptă spre locurile lor designate. Buna primire a locurilor din Slatina ne-a suprins. Deosebit interes a dovedit învățatoriul Șandru dela școala gr. or. și învățatoriul Borza dela școala de stat. Primească stimabili învățatorii Șandru și Borza, cât și toți acei locuitori din Slatina, cari au binevoit a primii și a provedea pe peregrinii noștri cu cele trebuincioase — quartir și vipt — apoi pompierii din Slatina, și pe această cale mulțumirile noastre cordiale. După împraștierea peregrinilor pe la quartirele lor au urmat liniște adencă în sat; a sosit noaptea. Observ, că cu trenul de seara împreuna cu P. On. D. protopresbiter tractual Andreiu Ghidiu, au sosit mai mulți cetățeni din Caransebeș aparținători litiei P. On. D. protopresbiter călători mai departe la Armeniș, voină a afla în cât se interesează Armenișenii de cauza sfântă.

Mâne zi, — Duminica tuturor sfinților — o zi frumoasă cum nu a mai fost în anul acesta, hornistul pompierilor din Slatina dă semn, că e timpul a ne pune pe picioare. La 6 oare dimineța biserică gr. or., în care s'a celebrat de cătră părinții Stoian și Usonescu rugăciunea de dimineța, era indesnită de oameni așa de tare, ca pe la 1/27 sosind litia din Sadova-noauă cu preotul lor Ivanici, numai puțini au avut loc în s. biserică.

La 7 oare dimineța se finesce serviciul bisericesc din Slatina și se pune în rând litia astfel: în fruntea litiei băiatul îmbrăcat în stihariu purtând crucea

litiei, 2 fete cu lumini mari în mâni și 2 feciori cu marșale aprinse. După acești au urmat purtătorii steagului din Sadova-noaună după ei în dreapta și în stânga în rând militar pompierii din Slatina, cu comandantul lor în frunte, apoi purtătorii de steaguri din Slatina, Caransebeș și Cârpa-Bolvașnița, după aceștia cântăreții din comunele mai sus înșirate ca la 60, persoane cu preoții Stoian, Ușonescu și Ivanici, iar după preoți sute de credincioși. În această ordine a mers litia până în comuna Sadova-Veche, unde la crucea din naintea bisericii rom. cat. ne așteptau mulți credincioși din Caransebeș, Cârpa și Bucosnița, cari sosiră des de dimineată în o mulțime de trăsuri. După o mică rugăciune la acest loc, litia își îndreaptă pașii pe drumul cel frumos și plăcut către Peatra Scrisă. La circa 1 kilometru dela locul sfânt, vedem cu plăcere pe P. On. D. protopresbiter tractual Andreiu Ghidiu, că vine spre litie, la întâlnire îl salutăm toți cu respect și bucurie și apoi plecam împreună cu Ssa întru întimpinarea litiei din Armeniș, carea tocmai când ne aflam câțiva pași dela Peatra Scrisă sosese și ea la acest loc în frunte cu părintele Pepa. Au urmat salutări de bucurie de o parte și de alta.

Sosiți la loc, preoțimea se postează înaintea locului sfânt, unde era făcută o formă de capelă de frunzariu și P. On. D. protopresbiter tractual însoțit de ceilalți preoți începe sfântirea apei. La finea serviciului părințele Stoian stropese (botează) pe fiecare credincios cu apă sfințită; iar P. On. D. protopresbiter cu ceilalți preoți săvârșesc s. Liturgie. Cântările liturgice le-au executat cântăreții din Caransebeș cu învățătorii Șandru, Borza, Gabriel Dragomir, Todorescu și alți cântăreți dela sate.

La finea serviciului divin P. On. D. protopresbiter ține poporului o vorbire acomodată, exprimându-și bucuria, că poporul s'a adunat pentru prima dată în așa număr mare la acest loc, îndemnându-i ca să cerceteze locurile noastre sfinte. Totodată au comunicat mulțimei — mult preste o mie de persoane — că marți înainte de sânta Maria-mare 12/25 August a. c. litia din Caransebeș va pleca la sânta mănăstire a „Bodrogului“ deci cei ce doresc a se alătura acesteia, să se însinue de cu vreme la P. On. Dsa, ca se poată face pașii de lipsă cu privire la câștigarea prețului redus de tren, pentru cei ce doresc a călători cu acesta. Vorbirea P. On. Dsale a fost primită de popor cu cuvinte de aclamare „Să trăească Domnu Prota“. Cu aceste s'a sfârșit ori și ce ceremonie la acest loc. Litiele se pun iarăș în rândul cuvenit, cea dela Armeniș cu P. On. D. protopresbiter în drumul spre Armeniș, iar litia mare, spre Sadova-veche. În Sadova-veche, unde așteptau o mulțime de trăsuri a peregrinilor din toate părțile, Litia din Caransebeș, Cârpa, Bolvașnița se așază la prânz, erau tocmai 12 oare l. a. iar cea din Slatina și Sadova-noaună una în dreapta și cealaltă în stânga se duc către casă.

După o oară de repaus se pune litia în mișcare și între sunetul clopotelor dela biserica rom. cat. părăsesse comuna, și merge pe drumul de țară până la Buchini, cântând laude și mulțumiri lui Dumnezeu.

În comuna Buchin, litia intră în s. biserică făcându-și rugăciunile cuvenite, și părintele Tinca o conduce până la Caransebeș. Părintele Stoian carele la 2 oare se reîntorsese acasă chemat de oficiu, iasă la 6 oare d. a. a-și aștepta litia la crucea de peatră din țarina orașului. Aici după 7 oare primesc părintele Stoian litia și împreună cu mulțimea ce eșise întru întimpinarea litiei o conduce în s. biserică. În biserică prin cuvinte calde mulțimesc peregrinilor ce au

urmat sfatului bun, le poftesc zile bune și fericite, îndemnându-i, ca și de aci înainte se peregrineze cu aceeaș dragoste și evlavie.

Din s. biserică, care era îndesuită de popor cum numai la sărbători mari se poate vedea, mulțimea se împrăștie mângaiată ducând cu sine dorul de a ajunge și la alt, an ca să meargă cu litia la Peatra Scrisă. Deo Dumnezeu, bunul.

Un răspuns

Am primit „un răspuns“ al Dlui învățătoriu G. Cătană la epistoala Dlui învățătoriu Mihail Simu publicată în Nr. 23 al „Foi Diecesane“, din care răspuns estragem următoarele:

„Eu de mult mă frământam cu idea de a eda nisce tabele cu odată unu, unu și cu unu ect. mai practice cu cele de până aci, cu atât mai vartos că vëzusem și cine doară na vëzut pe învălitoria caietelor de scris a școlariilor atari tabele unele mai reușite altele nu, unele cu semnele aritmetice altele fără aceste semne. Ba și eu ca școlar încă aveam atari tabelele, dar noi le scriam de pe tabelă unde ni le scria învățătoriu nostru și îmi aduc bine aminte că acolo era la împărțire și numeri de aceia cari să cuprindeau întraltii cu rest și fără rest. Restul acela însă noi îl scriam jos. Așa d. e. $2 : 9 = 4$ “

„Întro adunare a despățământului Caransebeș din anul trecut e adevărat că învățătoriu Simu a ținut o prelegere practică din aritmetică paremis dezvoltarea Nrului 5. Și acolo dënsul restul sau esponentul la scris sus. Așa $2 : 5 = 2$ “

„Diferința dară e, că noi la învățătoriu nostru scriam esponentul jos, iară inv. Simu dupăcum li sa propus în pedagogia din Arad îl pune sus.

„Lucrul acesta adecă de a se pune esponentul sus și nu jos mi sa părut mie mai practic de aceia în tabelele mele l'am pus și eu sus. Atâta tot.

„Eu discutând treaba asta și cu alți bărbați de școală mam pus și am compus după diferite tabele tabela de față carea nu ia convenit inv. Simu și pe care ar fi dorit să fie fost pus numele său...“

„Referitoriū la observările făcute de un membru intern al redacțiunii adaug, că inovațiunea de carea să zice că a făcuto inv. Simu mai întâiu adecă de a să pune la subtragere subtrahendul înaintea semnului subtragerii și minuendul după acest semn, iar la împărțire scriindusă divisorul înaintea semnului împărțirii apoi dividendul (Nrii dela 1—20) sa discutat încă cu mulți ani mai înainte precând inv. Simu era în toiu „surdălniciilor tinereții“ vorba dënsului întro adunare a despățământului Caransebeș unde colegul Velcu ținuse o prelegere practică din Aritmetică și atunci numai eu și Colegul Dalea care paremis era la o școală confesională am făcut observarea că pentru mintea micilor școlari ar fi mai bine să se urmeze calea naturală, să nu să facă sălturi că nu e bine să zici întrun chip și să scrii întraltul, mai bine e

să scrii așa cum și rostesci cu gura d. e. $2 : 10 = 5$ și uu întors după sistemul usitat până acum $10 : 2 = 5$.

„Deci atunci încă sau discutat acest lucru, afară de aceia: tabelele făcute de „bibliotecă” încă sunt astfel întocmite, deci aceasta nu e o inovațiune a inv. Simu.

„Mai departe adaug că eu nu am compus aceste tabele pentru alții decât numai pentru școala mea ca să fac numai probă cu ele. Ba le-am mai dat și la câțiva colegi ca să le împartă între elevi la începerea anului școlar ca să vadă pot să facă cu ajutorul lor un sporiu mai bun în acest studiu. Atâta tot.

„Un principiu pedagogic zice: „Cercați toate și ce e mai bun alegeți!” Astfel am făcut și eu și fac mereu nu numai cu acest studiu ci și cu toate studiile câte sunt de propus în școlile noastre. Am zis“.

George Cătană
învățătoriu.

Varietăți

Esamenelē la institutul teologic-pedagogic, conduse de I. P. C. S. Domnul Arhimandrit-Vicariu *Filaret Musta* s'au finit eri, Sâmbă în 24 Iunie. De mâine încep esamenelē de calificățiune învățătoarească.

Mulțămită publică. La fondul de ajutorare „*Ioan Popasu*” au încurs următoarele donațiuni: Dela Institutul de credit și economii *Stena* din Petrovaselo 40. cor, și dela: Domnul profesor de cântări și tipic *George Petrescu*, din incidental distingerii sale cu briu roșu, 10 cor. Mulțămirile noastre marimimoșilor donatori. *Dr. Iosif Olariu* președinte. *Dr. George Dragomir* secretariu.

Necrolog. Căpitanul ces. reg. în pensiuine *Ioan Dragici* a răposat Mercuri în 11/24 Iunie în Prilipeț în etate de 76 de ani. Fie-i țărina ușoară.

— Cu inima frântă de durere aduc la cunoscință tuturor neamurilor, prietinelor și cunoscuților, că buna mea soție *Iustina Chendi* după un morb greu și îndelungat împărtășită cu sântele taine a răposat Duminică în 8/21 Iunie a. c. la 4 oare p. m. Rămășițele pămîntesci ale defunctei au fost așezate spre vecinică odihnă în 10/23 Iunie a. c. în cimiteriul comun din Petnic. *Fie-i țărina ușoară!* — La locul acesta în țin de datorință a mulțamii fraților preoți din Iablanița, Globucraiova și Pêrvova, cari în mod esemplar au dus în îndeplinire actul înmormântării. — Mulțămesc numărului public din loc și jur, care a petrecut pe defuncta la locul ei de odihnă vecinică. Petnic 13/26 Iunie 1903. *Ioan Chendi* intristatul soț.

Ordinea esamenelor publice dela școlile capitale ortodoxe orientale române din Logoj cu finea anului 1902/1903. Duminică, în 22 Iunie, st. v.: după terminarea sfintei liturgii examen din cântările de strană — învățătoriu *Alecsandru Onae*; după amezi dela oarele 2 $\frac{1}{2}$ —5: examen din musica vocală și instrumentală — învățătoriu *Ioan Vidu*. Joi, în 26 Iunie, st. v. dela

7—9 a. m.: clasa I de fete — învățătoriu *Ioan Vidu*; dela oarele 9 $\frac{1}{2}$ —11 $\frac{1}{2}$ a. m.: clasa II de fete — învățătoare *Sofia H. Florescu*; după amezi dela 3—6 oare: clasa III—IV de fete — învățătoare *Eva Ogrin. Vineri*, în 27 Iunie, st. v. dela oarele 7—12 a. m. clasa V—VI și cursurile supletoare de fete — învățătoara *Iuliana Iovescu*; după amezi dela oarele 3—6: clasa II—III de băeți — învățătoriu *George Joandrea. Sâmbătă*, în 28 Iunie, c. st. v. dela oarele 7—8 $\frac{1}{2}$ a. m.: clasa I de băeți — învățătoriu *Constantin Liuba*; dela oarele 8 $\frac{1}{2}$ —12 a. m.: clasa IV—V de băeți — învățătoriu *Alecsandru Onae*. — Lucrurile de mână ale fetitelor vor fi espuse p. t. public spre apreciere în sala cea mare a institutului. Duminică, în 20 Iunie, c. st. v.: participarea tinerimei școlare și a corpului didactic la serviciul divin împreună cu rugăciune de mulțămită, cetirea clasificățiunilor, împărțirea testimoniilor și a rapoartelor școlare și încheierea anului școlar. La esamenelē aceștea se invită părinții elevilor precum și toți amicii și binevoitorii școlii. Logoj, 18 Iunie v. 1903. *Diracțiunea*.

Convocare. Cu provocare lor §. 41. din statute, prin aceasta convocăm adunarea generală a despărțământului Bocșa al Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român pe 19 Iulie st. n. la 10 oare a. m. în comuna Zorlențu-Mare, la carea P. T. Domni membrii, precum și alți iubitori și sprijinitori ai culturai poporului sunt invitați a lua parte. — Programul adunării: 1. Deschiderea adunării prin directorul Despărțământului. — 2. Raportul anual al comitetului. — 3. Censurarea socoților. — 4. Stabilirea bugetului pe anul viitoriu. — 5. Disertațiuni, cari trebuie insinuate biroului cel mult până la 15 lea Iulie a. c. 6. Alegerea unui membru în comitet pe restul periodului. 7. Alegerea a două delegați la adunarea generală a Asociațiunei. — 8. Propuneri. — Bocșa Montană în 28 Iunie 1903. *Dr. Aurel Oprea* director. *Ioan Marcu* secretariu.

Anunț. În curînd apare în Cernăuț un „*Almanach literar*” cu următorul cuprins: 1. Prefață. — 2. De la Prut, poesii de *Adrian Forgaci*. — 3. *Drăgoiu* și *Cucu* tradiție poporană de *S. Fl. Mărian*. — 4. Poesii de *P. Dulfu*. — 5. *Mihaiu Eminescu*, patru epistoale către părinții săi din anii 1873. — 6. *Schițe* din popor, de *Nico Cărașu*. — 7. *Strofe* de *Ioan Popșior*. — 8. *Ziua* și noaptea la popor, credințe poporane adunate de *Doamna Elena Voronca*. — 9. *Eminescu* în Cernăuț, de *Dr. Radu Sbiera* (conținînd tabele cu testimoniile școlare ale lui *Eminescu* de școala poporală și gimnasiul din Cernăuț.) — 10. Poesii *Filimon Taniac* și 11. Concertul, novelă de *Adrian Forgaci*. — Publicarea „*Almanachului literar*” însemnează un progres eminent în Bucovina fiind mai ales articolele despre *Eminescu* de mare interes literar. Prețul *Almanachului* este pe liste de subscripție 2 cor. (2 lei) iară la librării 3 cor. (3 lei). O listă de subscripție ce află și la redacția Foaiei Diecesane.

Licitațiune minuendă

Pe basa încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan ddto 6 Maiu 1903 Nr. 1266 E. prin aceasta se escrie licitațiune minuendă pentru repararea cvarțirului preoțesc și încunjurarea bisericii cu zid din comuna **Zervești** protopresbiteratul Caransebeșului, cu prețul de esclamară de 745 cor. 29 fl.

Licitațiunea se va ținea în 6/19 Iulie 1903 după amiază la 2 oare în casa comunală din loc.

Reflectanții vor avea să depună înainte de licitațiune vadiul de 10% în bani gata sau hârtii de valoare. Specificațiunea de spese și măsuri precum și planul se pot vedea la presidiul comitetului parohial în orice zi.

2—3 [30]

Zervești, în 1 Iunie 1903 st. v.

Comitetul parohial.

Nr. 319/1903. F. G.

Concurse

Spre scopul conferirii de stipendii din „*Fundațiunea lui Gozdsu*” pe anul școlăriu 1903/4 pentru școalele medii, facultăți, universități și școalele de cădeți militari la armata comună și honvezi — se escrie concurs pe lângă următoarele condițiuni:

1. Concurenții să documenteze cu documente originale sau autenticate de notari publici:

a) că sunt fii de cetățeni ungari și aparțin bisericii ortodoxe orientale române, spre care scop se recere estrasul din matricula botezațiilor, provăzută cu clausula parohului competent, că și de present aparțin la biserica greco-orientală română;

b) că studiază cu succes bun la vre un institut public din patrie, spre care scop au să subștearnă studenții dela școalele medii atestatul despre anul școlăriu 1902/3, iar cei dela facultăți și universități indicele despre toate cursurile ascultate și respective documentul despre progresul făcut;

c) că nici averea proprie, nici a părinților nu ajunge să acopere toate trebuințele pentru creșterea concurentului, spre care scop e a se produce atestatul dirigătoriei politice competente. Atestatul să cuprindă și date pozitive despre această avere și trebuie să fie scris și de preotul locului, iar dacă n'ar fi acolo preot ori ar fi înrudit cu concurentul, trebuie să fie scris din partea protopopului concernent.

2. Dacă concurentul a întrerupt studiile, atunci are să producă și atestat oficios despre ocupațiunea sa întru timp și despre purtarea sa morală pe acest timp.

3. Fiecare concurent are să arete în petițiunea sa specialitatea la care, și locul unde voesce a continua studiile, precum și aceea, dacă are și alt stipendiu.

4. Cei ce voesc să studieze în străinătate, au să arăte necesitatea de a face studii în străinătate, ca în cazul dacă li se va vota stipendiu, să se poată îndată exopera concesiunea ministerială prescrisă.

5. Cu privire la concurenții pentru dobândirea de stipendii spre absolvarea școalelor militare de cădeți, se observă, că stipendiile acestea pe lângă documentarea condițiunilor staverite în acest concurs

(p. 1. a. c. 2, 3, 6, 8, și 9) numai atunci se vor estrada comandai școalelor militare, dacă concurentul va documenta, că este primit de elev regulat la respectiva școală de cădeți.

6. Petițiunile instruate cu documentele necesare sunt a se adresa la Representanța fundațiunei lui Gozdsu, Budapest VII, holló uteza 8 sz. până la 5 August st. n. a. c.

7. Totodată se provoacă toții stipendiștii actuali prin urmare și cei absolvenți, cari cer ajutorare pentru depunerea rigoroaselor și câștigarea gradului de doctor, că până la termenul sus indicat, și pe lângă observarea p. 3. din acest concurs, să arăte rezultatul studiilor din anul școlar 1902/3 căci alt cum li-se va sista stipendiul, respective nu vor căpeta ajutorul.

8. Petițiunile, cari nu sunt instruate cu documentele sus amintite sau sosite după termenul scris, nu se vor lua în considerare.

9. În interesul espedării regulate, fie care concurent să indice în petițiune locul și poștă ultimă, unde este a i-se trimise rezoluțiunea Representanței.

Din ședința comitetului fundațiunei lui Gozdsu ținută în Iunie 1903.

2—3 [25]

Comitetul

Pentru ocuparea postului învățătoresc din comuna *Gaiu-mic*, protopresbiterul Ciacovei, se escrie concurs cu termen de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în „*Foaia Diecesană*”.

Dotățiunea acestui post este:

1. În bani 280 cor.
2. 14.64 Hl. grâu curat în preț de 140 cor.
3. 9.76 Hl. cucuruz sfărmat în preț de 72 cor.
4. 4⁴⁰⁰/₁₀₀₀ jugere pamânt ărațoriu cl. I. cu un venit curat de 120 cor.

5. Paușal de lemne 20 cor.

6. Pentru participare la conferențe 20 cor.

7. Pentru participare la adunarea generală 10 cor.

8. Pentru scripturistica 6 cor.

9. Dela imormântări unde va fi poftit 40 fil.

10. Cortel liber cu grădină de 800 stânjeni. □

Concurenții să-și înainteaze recursese, adresate comitetului parohial din *Gaiu-mic*, Prea On. Oficiu protopresbiteral ort. rom. în Ciacova.

Tot odată sunt poftiți a se presenta în vro Duminecă sau serbătoare nu însă în ziua de alegere în s. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Învățătorii ales are să poarte scripturistica la cult și s. biserică.

Gaiu-mic din ședința comitetului parohial ținută la 17 Maiu 1903.

1—3 [31]

Zaharie Latsco m. p.

Marcu Popa

preș. com. par.

not. com. par.

În conțelegere cu protoresbiterul tractual.